

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií



Bakalářská práce

Vzdělávací politika Evropské unie

Kateřina Pešánová

© 2012 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pešánová Kateřina

Podnikání a administrativa

Název práce

Vzdělávací politika Evropské unie

Anglický název

Educational Policy of the European Union

Cíle práce

Cílem práce je deskripce vzdělávací politiky Evropské unie a analýza vybraných vzdělávacích programů.

Metodika

Práce se bude skládat ze dvou základních částí, teoretické a praktické. Teoretická část seznámí se vzdělávací politikou Evropské unie a jejím významem pro trh práce. Tato část bude zpracována zejména na základě dokumentů Evropské unie a odborné literatury. V praktické části bude provedena analýza vybraných vzdělávacích programů a zhodnocení jejich přínosu pro uplatnění na trhu práce.

Harmonogram zpracování

1. Zápočet LS/2011: vyhledání a studium literatury.
2. Zápočet ZS/2012: vypracování teoretické části práce.
3. Zápočet LS/2012: vypracování analytické části a závěru práce.

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

Znalostní společnost, lidský kapitál, trh práce, vzdělávání, vzdělávací politika, program, grant, projekt

Doporučené zdroje informací

BRDEK, Miroslav, VYCHOVÁ, Helena. Evropská vzdělávací politika : programy, principy a cíle. Praha : ASPI, 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0.

ČERYCH, Ladislav , KOUCKÝ, Jan , KOTÁSEK, Jiří , KOVAŘOVIC, Jan , ŠVECOVÁ, Jana a kol. České vzdělání a Evropa. [Czech Education and Europe]. 1. vyd., Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999. 88 s. ISBN: 80-211-0312-4.

KUNEŠOVÁ, Hana., CIHELKOVÁ, Eva. a kol. Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-7179-455-4.

MAREK, Dan, BAUN, Michael. Česká republika a Evropská unie. 1. vyd. Praha: Barrister & Principal, 2010. 228 s. ISBN 978-80-87029-89-3.

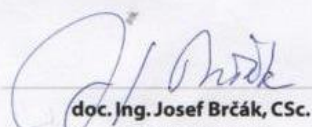
WALTEROVÁ, Eliška , JEŽKOVÁ, Věra. Žijeme v Evropě. [We Live in Europe]. 1. vyd., Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 1999. 106 s. ISBN: 80-86039-82-X.

Vedoucí práce

Šrédl Karel, doc. Ing. PhDr., CSc.

Termín odevzdání

březen 2012


doc. Ing. Josef Brčák, CSc.
Vedoucí katedry




prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.
Děkan fakulty

V Praze dne 8.11.2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma „Vzdělávací politika Evropské unie“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16. 3. 2012

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce Ing. Lence Kopecké, Ph. D. a vedoucímu doc. Ing. PhDr. Karlu Šrédlovi, CSc. za podnětné rady, pomoc a ochotu při vytváření bakalářské práce.

Souhrn

V bakalářské práci na téma Vzdělávací politika Evropské unie se zabývám vzdělávací politikou jako takovou, jejím vymezením, principy a nástroji. Rozebírám hodnotící studie, porovnávám zjištěné výsledky, zejména počítařské dovednosti a čtenářskou gramotnost jednotlivých zemí. V následující části jsem si vybrala pro vzájemné porovnání vzdělávací systémy Belgie, Velké Británie a České republiky, kde u každé země zvlášť uvádím krátké zhodnocení vzdělávacího systému. Nejdůležitější částí jsou vzdělávací programy, především Erasmus, který se stal hlavním předmětem i mé analytické části, kde jsem formou dotazníků prováděla průzkum mezi studenty. Názory studentů jsou přínosné nejen pro mou práci, ale i jako přínos pro český vzdělávací systém. V závěru nabízím způsoby, jak lze dosáhnout lepší efektivity ve vzdělávání.

Klíčová slova: vzdělávací politika, Evropská unie, vzdělávací systém, program, vzdělání, lidský kapitál

Summary

In my bachelor thesis on Educational Policy of the European Union deal with educational policy as such, its definition, principles and tools. Analyze evaluation studies comparing the results obtained, particularly numerical and literacy skills of individual countries. In the following section I chose for mutual comparison of education systems in Belgium, Great Britain and the Czech Republic, where for each country separately mention a brief assessment of the educational system. The most important part of the educational programs, especially Erasmus, who became my main subject and the analytical part, where I conducted a survey through questionnaires among students. Student opinions are beneficial not only for my work, but also as a contribution to the Czech educational system. In conclusion, I offer ways, how to achieve better efficiency in education.

Keywords: educational policy, the European Union, the education system, a program of education, human capital

Obsah

Obsah	7
1. Úvod	9
2. Cíl práce	10
3. Metodika	10
4. Vzdělávací politika	11
4.1.1 Definice vzdělávací politiky	11
4.1.2 Principy vzdělávací politiky	13
4.1.3 Nástroje vzdělávací politiky	14
4.1.4 Rozdělení vzdělávání podle úrovní	15
4.2.1 Rané dětství	17
4.2.2 Veřejné investice do služeb infrastruktury	19
4.2.3 Hodnotící studie	20
4.2.4 Výzkum PISA	21
4.2.5 Platy, rozpočty	22
4.2.6 Učitelé	23
4.3.1 Popis vzdělávacích systémů	24
4.3.2 Vzdělávací systém Belgie	25
4.3.3 Vzdělávací systém Velké Británie	28
4.3.4 Vzdělávací systém České republiky	31
4.4.1 Problémy vzdělávací politiky	34
4.4.2 Efektivnost ve vzdělání	34
4.5.1 Popis vzdělávacích systémů	37
4.5.2 Erasmus	41
5. Analýza programu Erasmus	45
6. Závěr	52
7. Použitá literatura	54

Seznam obrázků

Obrázek 1: Politika zabezpečení do 3 let	18
Obrázek 2: Přínos programu	46
Obrázek 3: Počet zahraničních pobytů	47
Obrázek 4: Destinace	48
Obrázek 5: Délka pobytu	49

1. Úvod

Jakou školu si vybrat po základní škole? Pokračovat na vysokou školu nebo si zvolit pouze vyšší odbornou školu? Studovat nebo se vydat na zahraniční pobyt? Každý z nás stojí jednou před tímto rozhodnutím. Někdy rozhodne talent, někdy píle, někdy se rozhodneme podle spolužáků. Jaká ale bude náplň většiny času, stráveného v novém prostředí, ba dokonce příštích pár let? Bude se mi tam líbit? Budu mít příjemné spolužáky? Budu chodit do školy rád? A především bude pro mě škola přínosem? Ať studujeme umění, vědu nebo podáváme sportovní výkony, vždycky je důležitá kvalitní příprava. Příprava, která nás naučí teorii, kterou jsme později schopni aplikovat v praxi v různých situacích. Hodiny biflování, které nám v mládí připadají jako ztracený čas, mají za účel nás naučit myslet. Nesouhlasím s názorem, že by nás škola měla připravovat pouze pro praxi. Přemýšlet, najít konstruktivní řešení, dokázat nést zodpovědnost za své podřízené a umět se okamžitě rozhodovat, je otázkou vědění. Dokázat zachytit velké množství informací, zpracovat je a později dokázat využít, to je podstata vzdělání. Všichni začínají na stejné startovní čáře, vzdělání nebere ohledy na věk, národnost, pohlaví nebo náboženské vyznání. Vzdělávání nás provází celý život, posouvá nás kupředu, mění, kultivuje. Záleží na každém, na kolik dokáže využít kapitál, který škola nabízí a proměnit ho ve svůj prospěch. Ve společnosti nabírá vzdělání čím dál větší vážnosti. Posouvá se význam maturity i titulu bakalář. Příval soukromých škol zvedl množství vysokoškolských studentů a změnil význam studia. Pro profesory klesá význam vzbudit u žáků zájem o výuku, naopak studenti se začínají o studium starat sami. V případě, že neprokazují odpovídající studijní výsledky, stává se pro ně vzdělání finančním nákladem. S přibližujícím se placeným státním školstvím za vysoké školy, poroste zadluženost studentů a vzdělání bude opět váženější. Jakým principům školství podléhá, jaké nástroje ovlivňují vzdělávací politiku, jak si vede české školství, co je potřeba zlepšit? Jaký program zvolit při vycestování pro středoškoláka a který pro vysokoškoláka? Odpovědi na tyto otázky můžete najít právě v této bakalářské práci

2. Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je najít postupy pro zlepšení vzdělávacího systému České republiky, tedy přístupy, které by měli být základem pro vzdělání. Přes hodnotící studie s nekritickým náhledem na různé systémy se propracovávám k definování problémů a následné efektivnosti, která má být právě hybnou silou ke změnám v tradičním systému. Každá úroveň vzdělání má veskrze jiné potřeby. U mladších žáků je větší potřeba zajištění finanční stránky a pomůcek, u starších je to liberální přístup se schopností zaujmout pozornost s kombinací respektu a obohacení. S rostoucí globalizací a příchodem Evropské unie se vývoj posouvá dopředu. Otázkou zůstává, nakolik se dopředu skutečně pohybuje nebo naopak posouvá zpět a právě to je hlavním předmětem této práce.

3. Metodika

Práce je zaměřená především na program Erasmus. Sestavila jsem proto seznam otázek, na základě kterých jsem provedla průzkum mezi studenty, týkající se množství provedených a chystaných výměn, spokojenosti se stipendiem, spokojenosti celkové a lákavosti zahraničních destinací. Grafické zpracování dotazníků umožňuje bystřejší pohled. Průzkum se stal pro mě inspirací a možností, pro zvážení a navržení změn, které by mohly být přínosem. Hlubší zamyšlení nad principy vzdělávací politiky a nástroji lze vyvodit konkrétnější způsoby a směry, kterými se vydat. Inovace, modernizace a vědecký pokrok nutí hledat alternativy a posouvat tak dále hranice lidského vědění. Pro studenty i nestudenty nabízím možnosti pro vycestování do zahraničí. Pro zájemce o kariérní růst se zmiňuji o pracovních stážích. V závěru práce hodnotím kladné a záporné stránky.

4. Vzdělávací politika

4.1 Vymezení vzdělávací politiky

4.1.1 Definice vzdělávací politiky

Pro vymezení vzdělávací politiky jsem vybrala několik definic, které jsem následně zhodnotila.

Nejbližší starostí učitelů bude, aby dobrým příkladem vedli žáky účinně ke všemu dobrému, protože nic není přirozenější než to, že ti kdo následují, jdou ve stopách těch, kteří krácejí před nimi, že se řídí příkladem učitele. Naši učitelé nesmějí být tedy podobni sloupům u cest, které pouze ukazují kam se má jít, ale samy nejdou. Jan Amos Komenský (Šrédl, 2010, s. 14)

Vzdělávací politika je brána jako jeden z nejdůležitějších faktorů ekonomického růstu, s její pomocí se zvyšuje konkurenceschopnost ekonomiky, produktivitu práce, úroveň vzdělání, spokojenost, snižuje množství trestních činů a sociální dávky. Napomáhá utváření vlastních názorů, nezávislosti, samostatnosti, zlepšuje uplatnění na trhu práce. Patří mezi priority státu. Vzdělávací politika by měla být výsledkem základních postojů zaujatých k problematice vzdělávání a výchovy, které by se mohli stát podporou při řešení problémů školství. (Brdek, Vychová, 2004, s. 13)

Vzdělávací politika by měla být obrazem společnosti, propojovat primární, sekundární a terciální školy až po vzdělávání dospělých. Zajistit dlouhodobý a všestranný program vzdělávání, zvýšit motivaci a vyrovnávat nerovné podmínky.

Podílet by se měli kromě vlády také pedagogičtí odborníci, jednotlivé školy, veřejnost a profesní organizace. (kolektiv autorů, Analýza vzdělávací politiky, 2002, s. 7)

Vzdělávací politika by měla vycházet z principu spravedlnosti, subsidiarity a participace, jinak řečeno každý stát by měl odpovídat za vlastní vzdělávací systém, jeho strukturu, principy, trendy. Pro všechny členy EU jsou závazné dva cíle: Maastrichtská smlouva a Bílá kniha. Maastrichtská smlouva zavádí Evropskou dimenzi vzdělávání, Bílá kniha formuluje pět cílů. Na konci 20. Století by měla vzdělávací politika reagovat na informační společnost, růst vědeckých poznatků a mezinárodní ekonomiku. (Walterová, Ježková,

2000, s. 109)

Vzdělávací politikou státu rozumíme principy, priority a metody rozhodování o vzdělávacích institucích. Toto rozhodování zahrnuje strategické cíle rozvoje vzdělání, legislativní rámec vzdělávacích institucí, způsob financování, stanovení cílů a obsahu výchovy, ovlivňování podmínek činnosti vzdělávacích zařízení a způsob kontroly. Vzdělávací politika je začleněna do celospolečenských a skupinových priorit. Působí na instituce školské, v nichž je uplatněn vliv státního aparátu na mimoškolské vzdělávací instituce (kulturní, duchovní, tělovýchovné, výrobní a zájmové pro volný čas), na výchovu v rodině a v neformálních skupinách. Působení je přímé a nepřímé. (Brdek, Vychová, 2004, s. 15)

Nejvýstižnější definicí se mi zdá být myšlenka od Jana Ámose Komenského, zahrnuje sociální aspekt, rozumnou a jasnou myšlenku a vystihuje podle mě podstatu vzdělávání. Souhlasím s autory **Evropské vzdělávací politiky** ohledně zvyšování produktivity, konkurenceschopnosti státu a snižování nezaměstnanosti. Z ekonomického hlediska dochází zároveň ke snižování trestné činnosti a zvyšování produktivity státu vlivem vzdělávání. Počet vzdělaných v současné době roste vznikáním nových soukromých škol, avšak na produktivitu působí i jiné aspekty, jako jsou finanční krize a sociální situace, které upravují tempo ekonomického růstu. Titul **Žijeme v Evropě**, se zmiňuje o evropské dimenzi vzdělávání, která může být z určitého pohledu pro státy velkým přínosem, myšlené propojováním vzdělávacích systémů, globalizací, avšak prosazení jednotlivých návrhů je často v tak velké skupině jako je Evropská unie velice těžké. Kriticky na Evropskou unii nahlíží publikace Česká Republika a Evropská unie. Pro představu uvádím několik příkladů.

- Evropská politika uplatňuje princip „shora dolů“ a „zdola nahoru“. Většinou platí první postup.
- Přístupová jednání nejsou jednání, ale spíše ukázka přijetí evropské politiky a schopnosti implementace.
- Přislíbení jednotlivých států o přiblížení k legislativě Společenství je odměněno finanční, technickou a ekonomickou výpomocí z Bruselu

4.1.2 Principy vzdělávací politiky

Princip rovnosti příležitosti ke vzdělání

Cílem je přinést všem lidem rovnou příležitost ke vzdělání. Každý člověk by měl mít příležitost studovat a tím se nemyslí rovnost v dosaženém vzdělání. Opatření použitá k dosažení tohoto přístupu jsou např.: programy na podporu znevýhodněných skupin obyvatelstva. V některých zemích využívají tzv. kvót nebo také pozitivní diskriminace – pro studenty ze znevýhodněných skupin je vyhrazeno několik míst, které nemůžou být při přijímacích testech obsazeny úspěšnějšími studenty. Jiná opatření jsou rozšíření nabídky studijních možností, zavedení studentských půjček nebo zvýšení počtu přijatých studentů.

Princip celoživotního vzdělávání

Celoživotní učení je hlavní strategií pro získání a udržení kvalifikace a dovedností při stále se měnící úrovni potřeb a dovedností v zaměstnání i životě. Mělo by to tak probíhat po celý život. Celoživotní učení je důležitou součástí zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky, ekonomického rozvoje, demokracie a sociální soudržnosti.

Princip individualizace a diferenciac

Zahrnuje individuální přístup k potřebám studujících. Je nezbytné vycházet z odlišných potřeb a schopností žáků. Respektování přístupů individualizace zároveň vyžaduje existenci dostatečného množství různých oborů, stupňů a forem studia. Každý si tak může vybrat dle svých individuálních potřeb.

Princip internacionalizace

Vzdělávací politika se stává předmětem mezinárodní spolupráce a nadnárodní koordinace. Úroveň všeobecného vzdělávání je pokládána za základní podmínku stability společnosti, rozvoje demokracie a ekonomického růstu. Vzdělávání získává mezinárodní význam, jako příklad lze uvést Evropskou unii a její vzdělávací programy, kterých vznikla celá řada

4.1.3 Nástroje vzdělávací politiky

Mezi nástroje vzdělávací politiky patří: plánování, legislativa, financování, kurikulární politika, evaluace, monitorování a vzdělávací reforma

Plánování

Plánování zahrnuje Vytyčení hlavních cílů a navržení cest k jejich dosažení.

Legislativa

Slouží k usměrňování vzdělávání právními normami. Nejvyšším zákonem je Ústava. Mezi j opatření k usměrňování se řadí i zákony, vyhlášky a směrnice. V řadě zemí rozhodují o vzdělávací problematice soudy. Jako příklad lze použít Belgie, kde byla vlámská ustanovena státním jazykem s opomíjením jazykových menšin.

Financování

Školství přijímá finance převážně z veřejných zdrojů. Důležitým faktorem pro školství je rozpočet, který připravuje ministerstvo financí ve spolupráci s ostatními ministerstvy. Po odsouhlasení návrhu rozpočtu vládou je projednáván parlamentem.

Kurikulární politika

Kurikulární politika představuje předpis procedur a rozvržení kompetencí při tvorbě kurikula (vzdělávacího programu, obsahu studia). Národní kurikulum provede stát jako politický dokument, představuje národní cíle vzdělávání a směrnice, kterých má být dosaženo v určitém věkovém období. Měla by zajistit právo na hodnotné vzdělávání všem občanům.

Evaluace

Pojmem evaluace rozumíme hodnocení, konkrétně pedagogických jevů a procesů, jejich

účinnosti, efektivity a výsledků. Hodnotí se např: kvalita řízení školy s ohledem na získané finanční zdroje, či vztah školy k okolnímu prostředí.

Monitorování

Monitorování znamená hodnocení vzdělávacího systému jako celku. Výsledkem jsou zprávy a statistické údaje hodnotící vzdělávací systém.

Vzdělávací reforma

Vzdělávací reforma je nástrojem k prosazování záměrných změn, nových myšlenek. Může se týkat kurikula, metody výuky, řízení a financování, vzdělání i jeho cílů.

(Brdek, Vychová, 2004, s. 18)

4.1.4 Rozdělení vzdělávání podle úrovní

Preprimární vzdělávání

Do neprimárního vzdělávání patří děti předškolního věku do 3 let. Důležité je navyknout děti na „školní“ prostředí. Úroveň ISCED 0.

Primární vzdělávání

Počátek systematického vzdělávání. V případě, že je primární vzdělávání součástí základního vzdělání, patří sem pouze první stupeň. Např. Nizozemí či USA sem řadí pouze několik počátečních ročníků ZŠ, tzv. „elementární škola“ (Švédsko, Finsko, Dánsko). Název primární vzdělávání uplatňujeme, když mluvíme o zahraničním sektoru. U vzdělávání v ČR používáme název „Základní školství“. Délka vzdělávání je 4-6 let. Úroveň ISCED 1.

Základní vzdělávání

Skládá se z primárního a sekundárního vzdělávání. Nejčastěji má délku 8-9 let a bývá přípravou pro vyšší vzdělávání. Ve většině zemí bývá povinné. Úroveň ISCED 2.

Vyšší sekundární vzdělávání

Po ukončení nižšího sekundárního vzdělávání navazuje vyšší sekundární vzdělávání. V jednotlivých zemích se délka studia pohybuje od 2 do 5 let. Vyšší sekundární vzdělávání má většinou charakter finálního vzdělávání, dělíme jej na všeobecné a odborné vzdělávání. Absolventi přicházejí po dokončení na trh práce, ostatní studenti se připravují na postsekundární a terciální vzdělávání. Úroveň ISCED 3.

Postsekundární vzdělávání

Do postsekundárního vzdělávání patří nástavbové studium, učební obory po absolvování střední školy a rekvalifikační kurzy. Délka studia může být až dva roky. Typické jsou krátké programy a odborné přípravy.

Terciální vzdělávání

Terciální vzdělávání zahrnuje vysokoškolské vzdělání jako jednu z částí. Podle ISCED úrovní se rozděluje na první a druhý stupeň terciálního vzdělávání.

První stupeň ISCED 5 jsou zejména bakalářské a magisterské obory probíhající na vyšších odborných školách. Věk vstupu je 17-20 let. První stupeň dělíme ještě na univerzitní a neuniverzitní vzdělávání.

Univerzitní vzdělávání

Vzdělání poskytované univerzitami se mezi jednotlivými zeměmi příliš neliší. Situace je podobná, avšak nikoliv identická. Mezi univerzitami dochází ke vzájemné komparaci.

Neuniverzitní vzdělávání

Vzdělání poskytují školy, které neudělují certifikáty osvědčující vysokoškolské vzdělání. Programy obvykle trvají 2-3 roky, zaměřují se buď na povolání, nebo na přípravu ke studiu. Můžeme jimi rozumět vyšší odborné školy.

Vzdělávání v ČR, když pomineme ISCED úrovně, zahrnuje vysoké školy univerzitního a neuniverzitního typu podle zákoníku 111/1998 Sb.

Vysoká škola univerzitní

Univerzitní vysoká škola nabízí magisterské, bakalářské a doktorské programy. Zkoumá vědeckou a výzkumnou činnost.

Vysoká škola neuniverzitní

Uskutečňuje převážně bakalářské studijní programy v souvislosti s uměleckou nebo tvůrčí činností.

Vzdělávání dospělých

Je systémem aktivního vzdělávání, díky němuž se vytváří nové postoje, názory i dovednosti. Většinou buď doplňuje to, co jsme již získali v dětství, nebo pokračuje ve vzdělávání dospělých. Často se v ČR vyskytuje formou distančního studia

Druhý stupeň ISCED 6 jsou doktorské programy směřující ke vědecké kvalifikaci.

4.2 Zhodnocení vzdělávací politiky

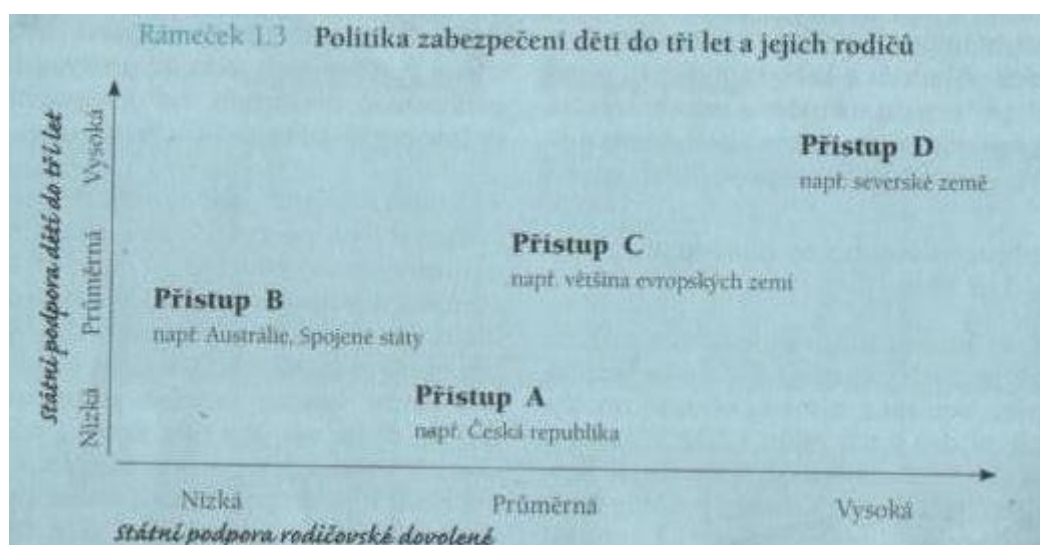
4.2.1 Rané dětství

Vzdělávání v časném dětství sdružuje předpisy, zaměstnaneckou politiku, způsoby financování, náklady rodičů a provozní dobu. Odpovědnost za vzdělávací politiku je rozdělena mezi několik ministerstev, ale nejčastěji dochází k administrativní integraci – odpovědnost přechází na jedno ministerstvo. Odborníci se obávají, že přílišný důraz na vzdělávání bude mít v budoucnu za následek školský přístup k časně výchově. Dostupnost vzdělání je určena zaměřením, umístěním, potřebami dětí a finančními prostředky.

Nárok na primární vzdělávání je v každé zemi jiný. V Belgii děti nastupují do školky ve 2,5 letech, v Itálii ve 3 letech, Nizozemí a Velké Británii ve 4 letech. V Portugalsku v letech 1996 až 1999 vzrostla účast dětí starších 3 let z 57% na 72% a nad 90% 5letých využívá denně pětihodinovou výuku. V USA téměř všichni pětiletí navštěvují nepovinnou mateřskou školu, též narůstá počet státem dotovaných polodenních programů pro věk 3-4 let.

Veřejně financované služby jsou poskytovány ve střediscích a rodinných zařízeních celodenní péče a ve většině případů vyžadují platby od rodičů, přičemž vyšší socioekonomické vrstvy využívají těchto služeb daleko více, než rodiče z řad přistěhovalců a národnostních menšin. Největší účast se projevuje v Dánsku a Švédsku. Ve Finsku a Švédsku bylo dokázáno, že poptávka výrazně převyšuje nabídku a to včetně zemí, které poskytují rodičovskou dovolenou. Mnohé vlády podnikly kroky ke zlepšení péče do 3 let. Např: Itálie, Norsko, VB přizpůsobují zaměstnání rodinám, Finsko a Švédsko zřídily jesle a Austrálie a Finsko zpřístupnily další služby pro rané dětství.

Zde vidíme obrázek s různými typy přístupů k předškolní péči. Pod obrázkem je vysvětlení, co který přístup znamená.



Obrázek 1: Politika zabezpečení do 3 let

Přístup A zahrnuje průměrnou státní podporu rodičovské dovolené, ale nízkou podporu služeb pro děti do tří let. Tato politika dominuje i v ČR, kdy se víc peněz investuje pro matky na mateřské dovolené.

Přístup B zahrnuje průměrnou státní podporu služeb do 3 let, ta je směřovaná zejména k rodinám s nízkými příjmy, na úkor téměř nulové podpory rodičovské dovolené. V USA je vyšší než v Austrálii.

Přístup C zahrnuje nižší státní podporu zařízení do 3 let, která je určené zejména pro skupiny s nízkými příjmy. Součástí přístupu C je rovnost mezi muži a ženami, sociální integrace a pomoc rodinám. Velmi důležité pro tento přístup jsou první tři roky života.

Přístup D zahrnuje vysokou státní podporu rodičovské dovolené i služby do tří let.

Vzdělávací politika pro děti se speciálními potřebami je závislá na etnické, kulturní a jazykové příslušnosti. Státy podstupují kroky pro efektivní integraci rodičů do společnosti a pro lepší práci v jazykových kurzech, které jsou doprovázeny vstřícností ke kulturní různorodosti. Děti se speciálními potřebami chudého původu mají touto formou možnost bezpečného startu. Vzhledem k vyšším nárokům ohledně počtu pracovníků pro individuální péči je nutné zvedat počty personálu.

U mimoškolních zařízení určených pro děti zaměstnaných rodičů roste poptávka. Školní péče není celodenní a je závislá na sezónnosti. Odhadem až 30% rodičů má nestabilní pracovní dobu. Ve Švédsku mají všechny děti do 12 let nárok na mimoškolní péči ze zákona. Příkladem mimoškolního zařízení je HeadStart v USA, které nabízí celodenní a celoroční služby.

4.2.2 Veřejné investice do služeb infrastruktury

V Curychu investují 18 milionů CHF veřejných prostředků do vzdělání, 29 milionů CHF se zpětně vrací formou daní a nižších výdajích na sociální pomoc. Přínosy jsou vyšší zaměstnanost a úspory ve vzdělávání.

Vzdělávání bývá zpravidla od 3 do 6 let zdarma, kromě severu, kde je bezplatný pouze 1 rok před školní docházkou. Pro sociálně slabé jsou poplatky symbolické či velmi nízké. Do 3 let hradí vzdělávání stát a rodiče v poměru 50:50. V průměru 25-30% nákladů hradí rodiče, ve Finsku hradí rodiče 15% školného a v USA 70% školného. V Nizozemí a Norsku přiděluje přímé platby státní správa, nepřímé platby se přidělují v Austrálii a USA jako přídatky od státu a státní daňové úlevy poskytuje Velká Británie a Belgie. Lepšího využití služeb lze dosáhnout poukázkami a příspěvky, díky kterým dochází k daňovým úlevám nebo stanovením požadavků na zaměstnance. V USA je až 45% dětí ve věku 3-5 let zapsáno v předškolních programech. Předškolní zařízení jsou určeny především pro nízko prahové rodiny, ale využívá je až 75% bohatých. Pro stát je těžké najít lepší cestu pro chudé, když předškolního vzdělání využívají spíše bohaté rodiny. Dalším stěžejním

problémem v USA je nárůst počtu dětí, které pochází z rizikových rodin. Politici se snaží dosahovat efektivního vynaložení prostředků, které se nejvíce navrací u investic do rizikových skupin. Politické tendence jsou rozumný růst nákladů, sledování veřejných dotací, podpora místním organům směřující k analýze nákladů a výnosů, reorganizace rodin a rodičovské dovolené a využití spolupráce veřejného a soukromého sektoru soutěžením s cílem snížit náklady. Přínos vzdělávání závisí na kvalitě, tedy pracovní síle a školské formě výuky. Získávání pracovníků je stále těžší, mladé lidi je těžké nalákat na nízké platy a náročné pracovní podmínky a navíc různorodost dětského kolektivu znesnadňuje práci s dětmi. Úroveň přípravy se zlepšuje ve všech zemích, avšak příprava učitelů je příliš abstraktní a nereaguje na aktuální potřeby. Chyba může být v přijímání velkého počtu málo kvalifikovaných pracovníků nebo malého počtu vysoce kvalifikovaných pracovníků, protože nejsou ochotni pracovat za nízkou mzdu.

4.2.3 Hodnotící studie

Špičkou mezi hodnotícími studii je USA. V Nizozemí používají k hodnocení programy Pyramida a Kaleidoskop. Pro vylepšení studií by bylo velmi užitečné nové vymezení sběru údajů a jeho rozšíření, uvedení všech veřejně financovaných služeb včetně primárního vzdělávání, doplnění údajů o soukromých a veřejných příspěvcích na děti v raném a předškolním věku a vyčlenění podle hlavních kategorií výdajů. Samozřejmě je sledování vývoje ukazatelů za oblast raného a předškolního dětství, vytvoření dynamičtějších metod statistické analýzy a řešení základních problémů poptávky a nabídky.

V každé zemi se zaměřují na charakteristiky, které by měli hodnotit výsledky dětí. Anglicky mluvící země mají mnoho potenciálně ohrožených dětí špatnými vlivy, proto je u nich důležité učení již v nízkém věku a připravenost na školu. V ostatních zemích je malá poptávka po hodnotících studiích. Národní panel pro cíle a vzdělávání se orientuje na zajištění pohody a úspěchu (konkrétně zdraví, fyzického vývoje, citového klidu, sociálních schopností, kladného vztahu k učení, komunikaci a poznávacích dovedností)

Probíhající sociálně-kulturní studie v oboru ekonomie, historie, antropologie a sociologie porovnávají hledisko žen a mužů. Srovnávací mezinárodní studie slouží především pro politiky.

4.2.4 Výzkum PISA

Výzkum PISA 2000 provedl srovnávací analýzu čtenářské gramotnosti, počítařských dovedností a přírodovědné gramotnosti. Zjišťoval se pokrok, klady a zápory. Každý žák napsal 2 hodinový test. Ve čtení dopadlo nejlépe Finsko, nejhůře Brazílie, Mexiko, Lucembursko a Rusko. Finsko tak prokázalo, že vynikající školství lze provozovat za rozumnou cenu. Při vzájemném porovnávání výdajů na žáka do 15 let bylo zjištěno, že s rostoucími výdaji rostou i výsledky jednotlivých zemí. Irsko a Korea prokázali výborné výsledky, i když průměrné výdaje jsou podprůměrné 35.000 USD na žáka oproti evropskému průměru 45.000 USD na žáka. Opačným příkladem je Itálie, kde průměrné výdaje jsou 60.000 USD a špatné výsledky studentů. Z tohoto porovnání plyne, že výsledky nejsou závislé na výši výdajů. Hodnocení by měli být jak chudí, tak bohatí. Domácí prostředí přesto stále zůstává nejdůležitějším faktorem. Povolání jako lékař, právník nebo novinář stále spadá mezi 25% nejprestižnějších. Sedlák, řidič nebo číšník patří naopak mezi 25% nejméně prestižních. Německo je zvláštním úkazem, má výrazný rozdíl a nízkou prestiž na úrovni Mexika. Další faktory jsou majetkové poměry a komunikace. Kvalitu a sociální poměry můžeme chápat jako vzájemně si odporující cíle. Výzkum OECD také prokázal, že 87% žáků snadno najde přátele a 13% se ve škole necítí dobře. *„Bez kladného vztahu nelze dosáhnout kladných výsledků!“* (Analýza vzdělávací politiky)

Podstata profesora učení tkví ve schopnosti naučit studenta dovednostem, ale také ctižádosti stát se dobrým čtenářem. Vyšší morálka učitelů, vyšší samostatnost školy a příznivější prostředí působí na lepší výsledky. Z přirozeného hlediska ochota, úsilí nebo potěšení z učení patří mezi příznivé faktory. Školy dosahující znamenitých výsledků přesouvají vzdělávání na vstupy – větší prostor pro výuku a předměty. Školy reagují na změny pružněji od 80. let.

4.2.5 Platy, rozpočty

Škola nemá velké slovo na platy učitelů, pouze při přijímání má slovo trochu větší. Malý vliv ve výši 10% při přijímání se projevuje v Itálii a Německu. Naopak Dánsko, Česká republika a Belgie má velký vliv, průměrně 64% při přijímání a 54% při propouštění. U rozpočtu rozlišujeme také školy s malým a velkým vlivem. Školy s malým vlivem jsou Německo a Rakousko, s velkým vlivem Austrálie, Belgie, Itálie, Lucembursko a Nizozemí. Většina států rozhoduje o rozpočtu, v průměru až 94%.

V rámci studentů se vytváří studentské skupiny. Málo vyspělé státy mají problémy s naplněním studijních potřeb. Existují země, které berou ohledy na studijní potřeby, např: Korea má výborné čtenářské dovednosti, vyrovnané výsledky, ale nízkou meziškolní variabilitu. Naproti tomu Austrálie, Finsko, Irsko a Kanada má výborné výsledky škol celkově.

Pro reformy je podstatné, že rodiny s vyšším socioekonomickým zázemím mají větší podporu z domova, menší náklady, lepší vztahy, lepší učitele a je zřejmé, že je lepší navštěvovat tyto školy, protože žáka vedou kupředu. Celkově tito studenti více využívají aktivity nabízené školou.

Každý student prochází testováním, na základě kterého je pak přiřazen do skupiny. Občas dochází k nerovnostem ve výsledcích a to způsobuje nerovnost v příležitostech pro studenty. Důležitou roli hraje při dělení na skupiny věk. V Německu a Rakousku se děti rozdělují již v období primárního vzdělávání a působí na sebe vzájemnou motivací, v USA dochází k dělení až po sekundárním vzdělávání. Dosud nebylo prokázáno, zda variabilita ovlivňuje celkovou úroveň a rozhodně by neměla ovlivňovat sociální výběr. Dá se říci, že podporuje individuální přístup, ale stejnorodé prostředí zároveň snižuje ctižádost. Je dokázané, že studenti s nižším socioekonomickým zázemím mají velkou ctižádost oproti bohatým. Japonsko, Korea a Finsko se vyznačuje vysokou úrovní a rovnoměrným rozložením. Studenti dosahující pouze 1. úrovně čtení mají větší problémy v osobním životě. PISA 2000 určuje kladné a záporné stránky jednotlivých zemí, jenž slouží jako podněty k zamyšlení a k rozvíjení základní znalosti.

4.2.6 Učitelé

Aktuální potřeby učitelů odpovídají na jejich množství a kvality. Dnešní školství se potýká se zhoršující se prestiží tohoto povolání a stárnutím pedagogů. Např: v Kanadě se odhaduje, že každý čtvrtý vystudovaný pedagog vůbec nenastoupí a skoro třetina odejde z profese kantora do pěti let. Ve Finsku je zase problém s naplněním stavu pedagogů pro určitý obor. Podle studie USA bude v příštích letech potřeba dalších 2,5 milionu pedagogů. Upadající množství i kvalita učitelů je předmětem politického zájmu, řeší se změnou aprobace, zvýšením počtu tříd na vyučujícího a zvýšení počtu žáků na třídu. Podstatou nedostatku pedagogů není ani tolik počet, ale kvalitní zajištění vzdělávání. USA a Velká Británie patří nesporně k těm, co podávají kvalitní a užitečné informace o situaci pracovníků. OECD jako návrh řešení problému založilo organizaci „*Upoutat, dále vzdělávat a udržet úspěšné učitele*“.

Když poptávka v kratším čase převyšuje nabídku, tak ji lze řešit nižší aprobací nebo větším zatížením učitelů. Vyšší posty bývají jen zřídka neobsazeny, častěji je problém s nižší kvalitou výuky.

V delším časovém období je nezaměnitelnou pobídkou zvýšení platů a zlepšení pracovních podmínek. Kvalifikovaný učitel může být v každé zemi jinak definovaný a tento nedostatek se občas projevuje prázdnou třídou. Neobsazenost učitelských postů se nesnadno identifikuje. Skrytý nedostatek rozumíme, když někdo vyučuje předmět, na který nemá aprobaci. Důležité je sledovat také míru úbytku, důvody odchodu, věkovou strukturu stávajících učitelů, zaměstnanecké výhody a pracovní podmínky. Mezi faktory, které uvedli v šetření PISA 2000 ředitelé škol jako nejvíce obávané, patří nenaplnění individuálních potřeb studenta, problémy s disciplínou a nedostatečný respekt. Na Novém Zélandu bylo při zahájení školního roku 2000/2001 1,5% učitelských míst neobsazeno, v Anglii to bylo 1,4% ještě po zahájení školního roku. Problém se zhoršuje a jeví se významnějším v sekundárním než primárním vzdělávání a v předmětech jako informační technologie a matematika. Na Novém Zélandu se špatně obsazují místa na venkově a tam kde je velký počet nezajištěných žáků.

Aspekt týkající se fluktuace učitelů a míra jejich úbytku se lépe porovnává s počtem přijatých pracovníků v kontextu změny času a umístění regionu. Obecně se dá říct, že

nejnižší úbytek nastal v Koreji v roce 2001 a největší v Anglii v roce 2000. Hlavní důvody odchodu jsou ve Spojených státech nízký plat, ve Velké Británii vysoké pracovní tempo. Roste podíl učitelů vyššího věku a tím narůstá i čas odchodu do důchodu, nejvíce v Německu a Švédsku. Korea a Portugalsko jsou pravým opakem. S odchodem do důchodu souvisí roky praxe.

V letech 2000-2010 se očekává pokles počtu žáků ve věku 5 -14 let (primární a nižší sekundární vzdělání), ČR patří mezi země s výrazným poklesem. Ve věku 5-19 let se výsledky různí, v evropských severských státech se v počtu žáků se očekává růst. V úvahu je stále potřeba brát, že kvalita výuky je na úkor počtu učitelů. Odchody učitelů jsou spíše u teoretických předmětů a učitelů s vyšším vzděláním. Ženy odchází kvůli rodině, muži zase kvůli kariéře. Odchod žen by vylepšily lepší služby v oblasti rodinné péče.

Snížení počtu žáků ve třídě je sice na jednu stranu výhodné, ale nákladné a nepřináší požadovaný výsledek. Někdy je zase naopak lepší zvýšit počet žáků, aby byl zvýšen plat a práce motivující. Zda se stát učitelem ovlivňuje ve Spojeném království výše platu a význam finančního faktoru, stejně tak v USA. Je to vidět i na lákavosti finanční stránky neučitelských povolání. Zda se vrátit rozhoduje v USA druhé zaměstnání a do pěti let se vrátí pouze jeden ze čtyř. Postup pro politiky je následující: najít vhodnou motivaci, vyloučit adepty bez dovedností a rozvíjet schopnosti stávajících učitelů.

4.3 Vzdělávací systémy

4.3.1 Popis vzdělávacích systémů

Vzdělávání nabírá ve společnosti čím dál větší vážnosti. Dochází k silnému nárůstu vzdělaných lidí. I přes specifickou jednotlivých vzdělávacích systémů se systémy v otevřeném světě vzájemně propojují. Nově jsou nabízené i elektronické formy studia v zahraničí. Zahraniční studenti se v posledních letech stali jedním z největších zdrojů příjmů, protože obohacují cestovní ruch, vzdělávací systém a ubytovací služby. Většinu výdajů financují studenti a jejich rodiny, část pochází z dotací. V Austrálii 35% zahraničních studentů vyššího vzdělávání studuje distanční kurzy z domova, růst tohoto

studia může být daleko vyšší než u studia v zahraničí, protože využívá informačních technologií. Od 50. let země OECD podporovali studium vlastních studentů a přijímali zahraniční studenty, nyní je pro státy velkým lákadlem finanční zisk. V Asii se politika vzdělávání nerozvíjela dostatečně rychle a tak studenti s rodinou hradí většinu nákladů. Skupina Asiatů je v zemích OECD nejpočetnější. Množství evropských studentů v zahraničí roste rychleji než počty zahraničních studentů v ostatních zemích.

Ve které zemi studovat ovlivňuje větší množství faktorů, patří mezi ně: geografická a kulturní blízkost, dvoustranné dohody a širší mezinárodní programy. Geografickou a kulturní blízkostí se myslí studenti, kteří pochází z anglicky mluvících zemí a cestují do anglicky mluvících zemí, ze Skandinávie do skandinávských zemí atd. Dvoustranné dohody jsou uzavřené projekty mezi státy o financování těchto projektů. Za největší mezinárodní program se dá považovat Sokrates posilující mobilitu a evropské občanství. Program Sokrates financoval v roce 1999 38% studentů z EU. Jedna země v roce 1999 hostila v průměru 2,8% zahraničního studenta.

Vzdělávací služby můžeme vyjádřit také jako peníze za školné, životní náklady a cestovné. Austrálie, Itálie a Řecko patří mezi největší dovozce vzdělávacích služeb. U univerzit platí, že upřednostňují domácí studenty oproti zahraničním, kteří platí velké školné. Austrálie a Nový Zéland své studenty dokonce úplně osvobozuje. V Evropské unii většina zemí nevyžaduje školné, kromě Rakouska, Švýcarska a Slovenska. Ve Francii zase požadují stejné školné pro zahraniční studenty jako pro domácí studenty. Porovnávání nákladů a očekávaných přínosů pomáhá volbě studijní destinace.

Mezi nové typy vzdělávacích institucí patří firemní školící instituce, komerčně zaměřené univerzity a informační a komunikační technologie.

4.3.2 Vzdělávací systém Belgie

Krátce o Belgii

Hlavním městem Belgie je Brusel, počet obyvatel je 10 miliónů. V čele Belgie stojí král, země je konstituční monarchií. Výkonnou moc má vláda v čele s ministerským předsedou, zákonodárnou moc dvoukomorový parlament. Země se skládá ze tří regionů, které jsou zároveň autonomními oblastmi: bruselského, vlámského a valonského, utváří je 9

provincií, ty se dále dělí na obce. Mezi úřední jazyky patří francouzština, vlámsština a němčina. V Bruselu je úředním jazykem francouzština a vlámsština, ve Valonsku francouzština, ve vlámském regionu vlámsština a němčina v německém jazykovém společenství. Největší skupinu osídlení, až 58%, tvoří vlámsky hovořící obyvatelé, Valonští žijící na jihu představují 33% obyvatelstva. Ve východní provincii – Lutychu žijí převážně Němci. Belgie je z největší části římskokatolického vyznání, objevuje se i protestanství a islám. Belgie je členem OSN, RE, NATO, OECD a také jedním ze zakladatelů EHS. (Brdek, Vychová, 2004, s. 49)

Charakteristickou jednotnost vzdělávacího systému narušila v roce 1980 federalizace. I přes mírné odlišnosti se zachoval původní systém. Školy existují v Belgii státní a soukromé, soukromé školy převažují ve vlámské části. Povinná školní docházka je do 16 let, do 18 let je docházka kombinovaná s přípravou na povolání. Náboženství a etika je povinné. Společným zájmem pro všechny komunity není jen snaha o sjednocený systém vzdělání, ale také finanční problémy a pokles zájmu o učitelskou profesi. Vzrůstajícím zájmem se chlubí cizí jazyky a výměnné pobyty v rámci EU. Stát stanovuje povinné podmínky pro docházku, minimální podmínky pro udělení diplomu a penzijní zajištění pro učitele. Školy jsou financovány ze státního rozpočtu. Finance pro neziskový sektor jsou uplatňovány na výstavbu školy, rekonstrukci a platy učitelů. Ve většině škol existují Rady rodičů a Školní rady. Od roku 1992 reguluje činnost na všech státních školách Participační rada. Velikost výdajů na vzdělání v Belgii tvoří 5,5% HDP.

Do předškolní výchovy patří děti od 2,5 do 6 let. Tato výchova je dobrovolná a bezplatná. Děti jsou rozděleny podle věku do skupin. Cílem je seznamovat děti s životem ve společnosti, podporovat psychický vývoj a naučit je vyjadřovacím schopnostem.

Primární školství je šestileté, od 6 do 12 let. Seznam předmětů je určen dekretem. V průběhu roku je používáno formativní hodnocení pro rodiče, na jeho konci testy. Škola nabízí možnost získat certifikát. Reforma středoškolského systému přišla roku 1971. Jejím cílem je umožnit každému dítěti vzdělávání podle možností a schopností pružným přizpůsobováním. Střední školy mají 4 druhy forem: všeobecné vzdělávání, technické vzdělávání, učňovské vzdělávání, umělecké vzdělávání. Studuje se třikrát dva roky.

Studium má dvě sekce: přechodnou a kvalifikační. Přechodná je pro přípravu na vysokou školu univerzitního typu, určená především pro všeobecné, technické a umělecké obory. Kvalifikační se orientuje na přípravu k povolání a studiu škol neuniverzitního typu, slouží pro technické, učňovské a umělecké obory. U přechodné sekce získají studenti po 3 letech diplom nižší střední školy, u kvalifikační sekce kvalifikační diplom nejnižší sekce. Pokud diplom neopravňuje majitele ke vstupu na vysokou školu, může student skládat maturitní zkoušku.

Speciální výchova existuje v Belgii na předškolní, základní a středoškolské úrovni až do 18 let věku. Škol je 8 typů, pro děti s mentální retardací, se střední mentální poruchou, pro obtížně vychovatelné, pro tělesně postižené, pátý stupeň pro děti s delším pobytem v nemocnici, šestý pro děti se zrakovým postižením, sedmý pro sluchové vady, osmý pro poruchy učení.

Vysokoškolské vzdělání je v Belgii univerzitního a neuniverzitní typu.

Univerzitní vysoké školy jsou průmyslové instituce, vysoké školy obchodní, uměleckoprůmyslové, sociálně zdravotní a vysokoškolské zemědělské koleje. V Belgii se jich nachází 17. První cyklus je zakončen titulem kandidát, druhý cyklus titulem licenciát, třetí cyklus titulem doktor.

Neuniverzitní vysoké školy zahrnují technické, zemědělské a zdravotnické obory a jazyky. Studium je dlouhodobé nebo krátkodobé. Dlouhodobé trvá alespoň čtyři roky s titulem licenciát, krátkodobé je ukončeno titulem diplomovaný specialista.

Vzdělávání dospělých spadá pod ministerstvo vnitra. Tuto oblast zajišťují Centra tvůrčí a interpretační činnosti, která jsou určena pro každý věk. Neopomenutelné jsou domy kultury, kulturní střediska a knihovny. Dlouhodobě má tradici dálkové vzdělávání, zaměřené na prohloubení znalostí. Národní úřad pro zaměstnání zajišťuje práci pro nezaměstnané, pro doplnění vzdělání existuje Institut pro zvyšování kvalifikace.

Zhodnocení vzdělávacího systému Belgie

Ovlivnění evropskou unií se projevuje v účasti na mezinárodních programech jako např: Lingua, globalizací a propojováním spolupráce s jinými zeměmi, účastí cizích jazyků ve vzdělávání, otázkou životního prostředí. Předškolní výchova se mi zdá být liberální, avšak lepší by byla, kdyby byla povinná. Čím nižší věk, kdy děti nabývají určité schopnosti a dovednosti, tím lépe. Primární školství se od ČR liší věkovým obdobím. U středního vzdělávání je výborné podrobné rozdělení na dvouleté cykly a jednotlivé sekce. Vysokoškolské vzdělávání je podobné všem ostatním systémům v Evropě.

4.3.3 Vzdělávací systém Velké Británie

Krátce o Velké Británii

Hlavní město je Londýn. Počet obyvatel je 57,8 milionů. Spojené království se skládá z Anglie, Skotska, Walesu a Severního Irsku. Úředním jazykem je angličtina a velština, ve Skotsku také gaelština. Velká Británie je konstituční monarchií. Výkonnou moc má vláda v čele s královnou. Horní sněmovna lordů se skládá ze šlechty, Dolní sněmovna z poslanců. V Anglii je prvotní církví církev anglikánská, ve Skotsku presbyteriánská, ve Walesu a Severním Irsku není žádná oficiální. Církev spravuje řadu škol a v jejich rukou je značný majetek. (Brdek, Vychová, 2004, s. 149)

Velké rozdíly v kvalitě škol a nepropustnost jsou společné pro britský vzdělávací systém. Pro Anglii je typická vzdělávací selektivnost, ve Skotsku převažuje centralizovanost a flexibilita. Princip rovnosti se uplatňuje ve svobodě vzdělávací dráhy, sociálním postavení a ekonomických možnostech. Předností vzdělávacího systému je individualizace. Roku 1988 byl přijat zákon o školské reformě, do té doby bylo povinné pouze náboženství. Cílem zákona bylo zajistit vyvážené vzdělání všem, sjednotit požadavky a zmírnit rozdíly mezi obyvateli. Ve Skotsku vlivem Francie převažoval encyklopedický vliv. V 50. letech se systém začal měnit, cílem byla jeho decentralizace a partnerství ve vzdělávání. V současnosti je Skotský vzdělávací systém unifikovaný, existuje více možností vzdělávání.

Ministerstvo školství zaměstnává **Sbor inspektorů Jeho královského Veličenstva**. Tito inspektoři dohlížejí nad státními školami. Národní rada pro kurikulum a Výbor pro zkoušky a hodnocení vytváří povinný obsah vzdělávání. Velké slovo mají ředitelé škol, jsou omezeni kurikulem. Vysokoškolští studenti povinně platí školné, soukromé školy platí rodiče, nadace a církve. Pro talentované děti ze sociálně slabších rodin soukromé školy nabízejí stipendium. Ve Skotsku řídí vzdělávací politiku **Skotský výbor pro vzdělávání**. Zabývá se speciálními potřebami vzdělání. Na vzdělávání ve Velké Británii ročně připadne 5,3% HDP. Počet let školní docházky se v jednotlivých místech liší. V Severním Irsku povinná školní docházka trvá 12 let (mezi roky 4 - 16 let), v Anglii, Skotsku a Walesu trvá povinná školní docházka 11 let (mezi léty 5-16). Základní školu opouštějí žáci v 11 letech.

Předškolní výchova je určena pro děti od 2 do 5 let (Anglie, Wales). V Severním Irsku jsou mateřské školy součástí primárních škol. Existují i dobrovolné péče o děti. Státní školky jsou bezplatné.

Základní vzdělávání rozdělujeme na nižší a vyšší. Nižší od 5 do 7 let, vyšší od 7 do 11 let. Někde existují i školy se střední úrovní, tj. od 9 do 13 let. Ve Skotsku trvá základní škola 7 let.

Skotské grantové školy podporované vládou jsou určeny pro handicapované děti. Děti na konci studia nedělají závěrečné zkoušky.

Střední vzdělávání probíhá ve věku 11 až 18 let. V 18 letech zakončí žáci úplné střední vzdělávání. Skotsko se liší, střední vzdělávání začíná ve 12 letech, končí v 16 letech a 2 roky jsou nepovinná školní docházka. Středoškolské vzdělávání ve Velké Británii dělíme na gymnázium, střední technickou školu, střední moderní školu a všeobecnou střední školu. Všechny tyto typy škol jsou vymezeny věkem 11 až 16 let. Gymnázium připravuje žáky na vysokou školu, střední technická škola se orientuje na technické obory, ekonomiku a zemědělství, střední moderní škola připravuje žáky na pracovní život a všeobecná střední škola nemá konkrétní rozdělení, žákům se dostává všeobecného vzdělávání a studijní směr si tak můžou zvolit později. Speciálním druhem vzdělání jsou nezávislé střední školy. Mají formu internátu, uskutečňují se mezi 13 až 18 rokem a jsou vysoce náročné. Rodiče jsou

každoročně informování o známkách na všech školách. V 16 letech vykonávají žáci hlavní zkoušku a získávají osvědčení o sekundárním vzdělávání. Střední vzdělávání lze rozšířit o různé kurzy.

Odborné vzdělávání se sestává ze tří forem. První jsou odborné kurzy, které končí studenti v 18 letech a můžou nadále pokračovat na vysokých školách. Druhé odborné kurzy bývají zakončené vysvědčením. Nejdůležitější částí odborného vzdělávání jsou koleje dalšího vzdělávání rozvětvené na dvě části. Nižší stupeň kolejního vzdělávání je odborný, vyšší stupeň přiděluje vysokoškolské tituly. Poslední kurzy pořádané profesními organizacemi jsou rozčleněny podle jednotlivých odvětví.

Speciální výchova slouží pro znevýhodněné děti. Snaha o zařazení znevýhodněných dětí do běžného života je základním pilířem speciálního školství. Povinnost školní docházky se vztahuje na 5 až 16 let. Zákon dovoluje vzdělávání i po 16 roce věku a určuje podmínky pro jednotlivce a jejich potřeby

Vysokoškolské vzdělání je ve Velké Británii univerzitní, polytechnické a formou vyšších škol. Uchazeči se hlásí ke studiu přes Službu pro přijímání na univerzity a koleje. K přihlášce je potřeba doložit osvědčení o sekundárním vzdělávání a maturitní vysvědčení. Ministr školství udává počty přijímaných učitelů, ministr zdravotnictví počet přijatých lékařů. Nedílnou součástí výuky jsou vědecké výzkumy.

Univerzitní studium je odstupňované, první 3 až 4 roky a je zakončené titulem bakalář, 1 až 2 roky zakončené titulem magistr a 2 až 3 roky zakončené titulem doktorand. Školy neuniverzitního typu představující polytechniky, jsou odborné. Školy vyššího typu připravují na bakalářské a magisterské studium, jsou schopné se lépe přizpůsobovat potřebám. Podstatné a důležité je povinné školné ve Velké Británii pro všechny vysoké školy. Bakaláře stále většinou platí školské úřady, pak lze zažádat o půjčku či stipendium. K vysokým školám patří i otevřená univerzita, která nabízí vzdělání lidem starším 21 let s britským občanstvím metodou letních kurzů. Otevřená univerzita je placené studium včetně studijních materiálů a nákladů na dojíždění.

Vzdělávání dospělých poskytují tzv. sendvičové kurzy, specializační kurzy, rekvalifikační kurzy a jiné. Za doplňkové vzdělávání dospělých se musí platit. Ve Velké Británii patří ke vzdělávání dospělých i zmiňovaná otevřená univerzita. Nabízí distanční formy studia a je výzkumným pracovištěm.

Zhodnocení vzdělávací politiky Velké Británie

Stejně jako v Belgii je předškolní výchova bezplatná, doba trvání je oproti Belgii o půl roku kratší, ovšem proti většině evropských systémů o rok delší. Základní školní docházka je 6 až 7 let, nedokážu zhodnotit, zda je pro děti přínosem mít kratší základní školní docházku a delší střední vzdělávání. Čím menší jsou, tím lépe se přizpůsobují. Naproti tomu vytrhávat je ze zažitého prostředí v 11 až 12 letech je velmi brzo. Ze systému, který funguje už spoustu let je vidět, že tradiční systém prospívá. U středních škol mě zaujal všeobecný přehled, který poskytuje nejen gymnázium, ale i všeobecná střední škola a nezávislé střední školy, takže studenti mohou posunout rozhodnutí o konkrétním vzdělávání do budoucna. Že vzdělávání ve Velké Británii není zadarmo, se projevuje u vysokých škol, všechny jsou totiž placené. Dobrá příležitost je zažádat o stipendium, pro nadané a chudé studenty ideální. Otevřená univerzita dokazuje, že zájem o studium je stále velký. Propojenost s Evropou je vidět ve výměnných programech. Na školách se zakládají Evropské kluby a ve Skotsku byl zaveden program s názvem: „Myslet jako Evropan“, který zavádí sociální výuku a interkulturní situace do vzdělávání.

4.3.4 Vzdělávací systém České republiky

Krátce o České republice

Česká republika se nachází v srdci Evropy, dělí se na Čechy, Moravu a Slezsko. Hlavní město je Praha. Počet obyvatel je 10,5 mil. Úředním jazykem je čeština na celém území. Nejvíce obyvatel až 34,5% je bez vyznání. Prezident ČR je Václav Klaus. Státním zřízením je ČR parlamentní republikou. Výkonná moc je v rukou vlády. Vláda se skládá z poslanecké sněmovny a senátu. Předseda vlády je Petr Nečas.

Předškolní výchovu zajišťují v ČR mateřské školy určené pro děti od 3 do 6 let. Do 3 let věku dítěte umožňuje sociální politika zůstat matkám na mateřské dovolené, i když s nevelkými sociálními dávkami, nebo využít jesle. Mateřské školy jsou neplacené a dobrovolné. Nově vznikají i soukromé mateřské školy či péče o děti s možností výuky cizích jazyků. Pro handicapované existují také mateřské školy.

Základní vzdělání je povinné pro děti od 6 do 15 let. Někteří dostávají rok odklad, takže nastupují do školy až v 7 letech. Základní školní docházka je neplacená. Základní škola se rozděluje na dva stupně. První stupeň je mezi 1. a 5. třídou, druhý stupeň mezi 6. až 9. třídou. Mezi základní školy se řadí i umělecké školy a sportovní školy se zvýšenou hodinovou dotací v určitém předmětu a Základní speciální školy s pomalejším přístupem. Ve třetí třídě se skládají zkoušky na jazykové školy pro nadané děti, v páté a sedmé třídě mohou po úspěšném absolvování zkoušek žáci přestoupit na gymnázium.

Střední vzdělávání

Po absolvování základní školy odchází někteří žáci do učiliště. Učiliště připravuje učně na konkrétní zaměstnání. Kromě teoretických znalostí jsou od druhého ročníku povinné praxe. Učiliště může být 2leté, kde se získává záuční list, odborné 3leté s výučním listem a střední odborné učiliště 4leté s maturitním vysvědčením. Řemesla, za která získají učňové výuční list či maturitní vysvědčení jsou např: cukrář, kadeřnice, kovář, klempíř apod.

Mezi střední školy poskytující všeobecné vzdělání patří gymnázia, mezi střední školy poskytující odborné vzdělání patří ekonomické, umělecké, zdravotnické, sociální a průmyslové školy. Střední škola trvá 4 roky, je zakončena maturitním vysvědčením a je bezplatná vyjma soukromých středních škol.

Vysokoškolské vzdělání

Vyšší odborné školy navazují na střední školy, připravují na odbornou činnost, jsou zakončeny absolutoriem (teoretickou zkouškou a obhajobou absolventské práce). Studují

se 2 až 3 roky, po ukončení se získává titul Dis, dokladem je diplom.

Vysoké školy se dělí na univerzitní a neuniverzitní, veřejné a soukromé. Univerzitní VŠ se člení na fakulty stupně dosaženého vzdělání, je možné získat bakalářský, magisterský a doktorský titul. Neuniverzitní VŠ poskytují pouze bakalářské vzdělání, magisterské na zažádání. Státní VŠ jsou policejní a vojenské. Školné na vysokých školách se v současné době připravuje, ale zatím nebylo schválené. Bakalářský titul se studuje tři roky, magisterský dva roky, doktorský dva roky. Vysoké školy jsou zaměřené technicky, sportovně, ekonomicky, chemicky, lékařsky a umělecky. Titul Inženýr uděluje Vysoké učení technické a Vysoká škola ekonomická.

Zhodnocení vzdělávacího systému ČR

Vzdělávací politika ČR je pozvolná. Nástup do předškolního vzdělání je později než ve Velké Británii a Belgii, ale právě to je lepší pro děti, se kterými jsou maminky na mateřské dovolené. Vyhovující je bezplatné předškolní vzdělání. Základní školní docházka je oproti většině ostatních zemí až do patnácti let. Protože jsem si tímto systémem prošla, vidím spíš pozitiva než negativa. V pubertě není dobré vytrhávat dítě z místa, kde si zvykne, změny mohou působit různě, takže jsem určitě pro delší základní školní docházku. Střední školy jsou spíš zaměřené oproti systému ve Velké Británii. Výhodou kupříkladu u ekonomické školy je, že po složení maturitní zkoušky může student pokračovat, záleží na jeho schopnostech. Odborné zaměření studentovi umožňuje umístění na trhu práce. Po dokončení gymnázia je pro studenta daleko těžší uplatnění. Kreditový systém vysokých škol je přínosný. Spousta studentů z technických oborů přechází po neúspěšném dokončení na jiné fakulty s podobnými předměty, které je možné z minulé školy uznat. Myslím, že rozdělení vysokoškolského studia na bakalářské a magisterské je rozhodně plus. Bezplatnost vysokých škola, alespoň prozatím, je jistě pro všechny studenty odlehčením.

4.4 Vzdělávací politika z jiného pohledu

4.4.1 Problémy vzdělávací politiky

Otázky týkající se vzdělávací politiky má na starosti Ministerstvo školství. V první řadě řeší objem finančních prostředků, který bude vyčleněn do oblasti školství. V letošním roce bylo vyčleněno 21.221.802,- Kč finančních prostředků. Meziročně to znamená snížení o 5,36% oproti roku 2011.

Stejně důležitou otázkou je kvalita a kvantita vzdělaných. S postupným prostupováním kapitalistického modelu školství se rozevírají nůžky čím dál více a kvalita se velmi různí. S nástupem soukromých vysokých škol stoupá počet vzdělaných, avšak placené vzdělání nedosahuje odpovídající kvality. Od roku 2001 do roku 2009 narostl počet studentů téměř dvojnásobně. V roce 2001 byl počet studentů v ČR ve věku 20-29 let téměř 203 500, v roce 2010 to bylo již 396 000. Obecně narůstá počet žen, u kterého došlo od roku 2001 do roku 2010 ke změně z 98 tisíc na 221 tisíc.

Struktura pracovníků by měla odpovídat struktuře vzdělaných. Když dochází k nerovnováze, přebytku nebo nedostatku, vznikají pro stát další náklady na rekvalifikaci a to zároveň přitěžuje ekonomice státu. Množství pracovníků vychází z prováděných statistik, uvedených na stránkách www.czso.cz.

Poslední důležitou otázkou je jak efektivně řídit školství, aby mělo dobré výsledky a jakou politiku zvolit pro kantory, aby nedocházelo k úbytku množství pracovních sil ve školství a předcházení syndromu vyhoření. Důležitým prvkem pro kantory je motivace, která zahrnuje finanční pobídku a poutavost oboru. Aktuálně se výše platu učitele v Mateřské škole pohybuje v průměru okolo 19.000,- Kč a na základní škole okolo 25.000,- Kč.

4.4.2 Efektivnost ve vzdělání

Efektivnost ve vzdělání je vázána vývojem a vazbami na vzdělávání a společnost. Ekonomická efektivnost plní v zásadě dvě funkce: ekonomickou a sociálně kulturní. Ekonomická funkce znamená provázání ekonomiky se vzděláním. S hospodářským růstem roste i význam vzdělávání a totéž platí i recipročně. S růstem vzdělávání roste rozmach.

Sociálně kulturní funkce souvisí s mikroekonomickými činiteli. U lidské osobnosti zjišťujeme jaký kulturní obzor má člověk a jaký vliv má vzdělávání na zlepšování lidských dovedností. Závěry z posouzení ekonomické efektivity jsou totožné pro vzdělávací efektivity, ale z tohoto důvodu zároveň nejsou spolehlivým ukazatelem. Vzdělání převyšuje ekonomické potřeby. Vzdělávání ovlivňuje, co se bude vyrábět, kolik se bude spotřebovávat, jak bude nadále vypadat život jednotlivců a celé společnosti, kam dosáhne kulturní vyspělost a jaký bude vědecký pokrok. Efektivnost v nejširším smyslu lze definovat takto:

“vztah mezi užitky (výstupy) ze vzdělání a prostředky a úsilím, spojeným s jeho dosažením, formovaný s ohledem na rozsah a strukturu potřeb společnosti“. (Šréd, 2010, s. 29)

Domácnosti při rozhodování o koupi zboží přemítají o jeho užitku, přesněji o maximalizaci užitku spotřebního koše. Vzdělání je tedy závislé na ocenění užitku z jedné strany a množství vynaložených prostředků ze strany druhé. Pohled na vzdělávací efektivity je značně zúžený ze tří důvodů:

- Propojenost vzdělávání s člověkem, jeho kvalita, která je hodnocena pouze podle dosaženého vzdělání
- Konstrukce programů ve velkém časovém předstihu nerespektuje nižší výdaje na vzdělávání
- Některé vzdělání se projevuje v kulturní, umělecké nebo vědecké hodnotě, vždycky to není materiální hodnota

Při posuzování efektivity je důležité dodržet zásadu komplexnosti, tj. posouzení vzdělávací efektivity z ekonomických i mimoekonomických hledisek. Poměr nákladů na vzdělávání a HDP je velmi důležitý pro určení záměrů, které jsou pro společnost dostupné, aby nebyl zpomalován vývoj. Měření efektivity vychází z více ukazatelů. Prvotní otázkou je, jestli vzdělávací soustava uspokojuje potřeby společnosti. Potřeby společnosti jsou vystiženy pomocí určitých cílů, kterých chceme dosáhnout. Takovým cílem si myslí třeba dosažení středoškolského vzdělávání pro většinu lidí. Stejně se cíle kladou u základního i vysokoškolského vzdělání. Čím více přesné jsou, tím lépe se porovnávají se skutečností. Dále se zkoumají užitky vzdělání, u mimoekonomických jaké následky má chování jedince, jaké změny vyvolává sečtenost ve společenské struktuře a jaké změny

nastanou v hmotném zabezpečení včetně dopadu na lidskou psychiku. Mimoekonomické užítky mohou vyvolat pozitivní i negativní důsledky, jejich problematika je komplikovaná. Ekonomické užítky jsou snadnější problematikou, protože máme k dispozici kvantitativní řešení, můžeme změnit metody zjišťování a ulehčit tak práci ekonomům. Efektivnost bude vždy relativní. Můžeme říct, že vzdělání přímo nepůsobí na produktivitu jedince, jen prokáže jeho schopnosti, takže podstatnou částí každého je i výchova. Efektivnost spočítáme pomocí vzorečku, kde do jmenovatele vkládáme náklady a do čitatele užitek. Nejširším vymezením efektivnosti jsou ekonomické vazby mezi vstupy a výstupy. Větší efektivnosti lze dosáhnout snížením vstupu nebo zvýšením výstupu.

Cíle

V roce 2000 na konferenci v Lisabonu zasedání Evropské rady rozhodlo o hlavním strategickém cíli EU – největší konkurenceschopnosti na světové úrovni s nejdynamičtější ekonomikou, schopné zajistit trvale udržitelný hospodářský rozvoj. Celoživotní učení je právě základním kamenem této strategie.

Lidský kapitál

Základem lidského kapitálu je vzdělání, tedy ekonomická hodnota vzdělání. Patří sem nově lidské zdroje, které jsou složením lidské práce a lidského kapitálu. Aspekty ovlivňující lidský kapitál jsou věk, sociální zázemí, zdravotní stav, motivace a vrozené vlohy. Podstatou lidského kapitálu zůstávají osvojené dovednosti a návyky. Schopnost porozumět textu a ochota učit se ovlivňují dovednost a návyky. ČR podle statistik v rozvoji lidského kapitálu zaostává.

Studium v zahraničí

Proč lidé chtějí studovat v zahraničí? Studium v zahraničí získává na lákavosti z důvodu kulturního obohacení, jazykových schopností, kvalifikačního uznání a možnosti lepšího zaměstnání. Klesající cena dopravy a komunikace podporuje mezinárodní mobilitu z více důvodů jako např: zlepšení trhu práce. Zahraniční studenti jsou zdrojem příjmů a jsou pobídkou pro velký konkurenční boj.

4.5 Vzdělávací programy

4.5.1 Popis vzdělávacích systémů

Vzdělávacích programů máme hned několik druhů. Slouží jako nástroj podpory vzdělávání, patří sem Socrates, Leonardo Da Vinci a Mládež pro Evropu. Leonardo Da Vinci, který vznikl pro studenty učňovských, středních a vysokých škol, soukromých i státních, jako možnost získání praxe. Podstatou je zlepšit přípravu na odborné vzdělávání.

Leonardo Da Vinci

Leonardo Da Vinci vznikl pro studenty učňovských, středních a vysokých škol, soukromých i státních nabízí možnost získání praxe. Podstatou je zlepšit přípravu na odborné vzdělávání a vznik nových pilotních projektů. Program je otevřen všem členským zemím EU.

Mládež pro Evropu

Mládež pro Evropu představuje program pro věkovou skupinu 15-25 let. Činnost Mládeže spočívá ve spolupráci s mladými lidmi, kteří nepatří do projektů Socrates a Leonardo Da Vinci. Cílem je zapojit mladé lidi do neziskových projektů, podporovat kulturní vědění, nezávislost a kreativitu, umožnit vyslovit svůj názor, podpořit výměnu informací. Program je určen pro skupiny.

INICIATIVA TEMPUS

Zajišťuje finanční stránku výměnných pobytů mezi EU a zeměmi střední a východní Evropy, bývalým Sovětským svazem a Mongolskem. Je financován z programů Phare a Tacis, podporujících hospodářskou a sociální přeměnu těchto zemí. Existují také zvláštní programy spolupráce s rozvojovými zeměmi Asie a Latinské Ameriky, USA, Kanady a 71 zeměmi Afriky, Karibiku a Pacifiku.

Socrates

Socrates zahrnuje tři hlavní programy Comenius, Grundtvig a Erasmus. Comenius je program všeobecného vzdělávání, Erasmus se zabývá vysokoškolským vzděláváním, Grundtvig celoživotním vzděláváním. Dalšími menšími programy jsou Minerva, průzkum a inovace, společné akce a doplňkové aktivity.

V rámci programu SOCRATES roste počet iniciativ zaměřených na národnostní menšiny, postižené osoby nebo na ženy vracející se do zaměstnání. Finanční stránku těchto aktivit zajišťuje EU. Prostředky většinou pokrývají pouze část projektů.

Comenius se zabývá vzděláváním od mateřských škol přes odborné škol a stále zůstává nejdůležitějším programem Socratese. Skládá se ze tří programů: Comenius I, II, III.

Comenius I

Comenius I funguje na bázi spolupráce škol, jazykového projektu a projektu rozvoje škol. Spolupráce škol je spolupráce tří škol ze tří zemí na stejném projektu. Partnery vyhledává sama škola.

Comenius II

Individuální granty pro učitele a další pracovníky prostřednictvím programu Asistent při výuce jazyka, praxe.

Stáže pro studenty trvají od 1 do 10 týdnů a počítají se ke studiu a slouží jako praxe.

Asistent při výuce jazyka je program připravující na práci učitelů

Kurzy stálé profesní přípravy pedagogů a jazykové kurzy slouží jako doplňkové vzdělání, jsou zaměřené na praktické dovednosti a můžeme je najít v příručce Comenius.

Comenius III

Hlavním cílem je propojit předchozí programy Comenius (Comenius I, Comenius II).

Drobnější cíle se skládají z pomoci při realizaci programů, vytvoření fóra, spolupráce s jinými projekty a aktivitami zaměřené na inovace.

GRUNDTVIG

Program zaměřený na vzdělávání dospělých a další formy celoživotního vzdělávání. K jejich realizaci dochází v návaznosti na základní, střední či vysokoškolské vzdělání. Můžou se zapojit muzea, výstavy, galerie. Grundtvig je určen pro osoby starší 25 let a všechny osoby ve věku 16-24 let, kteří se již dále nevzdělávají.

LINGUA

Lingua se zabývá jazykovou přípravou a rozšiřováním jazykových znalostí na všech úrovních. Důležitý je rozvoj méně vyučovaných jazyků. Lingua podporuje přednostně jazykové vzdělávání a vývoj učebních pomůcek.

EURODESK

Síť pro rozšíření evropské integrace pro mladé lidi. Slouží pro získání nových znalostí a vzdělání. Eurodesk sídlí v Praze 1, Na Poříčí. Internetové stránky www.eurodesk.cz

AIESEC

Mezinárodní asociace studentů VŠ s ekonomickým či obchodním zaměřením, která zprostředkovává stáže pro studenty. Zpravidla vysílá studenty na 14 dní až dva měsíce. Studenti v místě pobytu mají zajištěnou práci, v případě potíží řeší problémy pobočka AIESEC v místě pobytu. Stážista za svou práci pobírá alespoň minimální plat, který je stanoven pro každou zemi. Stážisti se vybírají v konkurzech, většinou na podzim. V Praze

je pobočka na VŠE, ČZU, dále v Plzni, Českých Budějovicích, Karviné, Ostravě, Pardubicích a Zlíně.

Jaký program zvolit pro maturanty?

V tomto případě je správné si vybrat zemi a studijní obor podle internetových stránek. Nezbytné informace jako místo ubytování, náklady, poplatky za školné a obor jsou potřeba zjistit dopředu. Na příslušné škole se zažádá o zaslání přihlášky. Nutné je nezapomenout zjistit, zda se vzdělání na vybrané škole v zahraničí poté v ČR uznává.

Jaký program zvolit, když chcete studovat na české vysoké škole a část studia absolvovat v zahraničí?

Nejlepším řešením je zajít na příslušnou fakultu či vysokou školu a zeptat se na možnosti studia, které školy nabízejí. Zjistit si, jestli se během studia v Evropské unii dá podržet statut studenta a jestli je možné uznat předměty ze zahraničí.

Jaký program zvolit, když chcete studovat jeden semestr v zahraničí?

Na zahraničním oddělení fakulty mezinárodních vztahů nabízejí více studijních programů. Např: Erasmus. Pro ty, kteří by chtěli cestovat za oceán existují programy jako X-change, podporující studenty formou dotace.

Jak vycestovat s grantem?

Na internetových stránkách www.ecn.cz získáme informace o poskytovaných grantech vypsaných pro studenty. Stačí určit zemi a jazyk. Stipendia získávají studenti na základě Mezinárodních kulturních dohod. Informace o stipendiích lze získat v Akademické informační agentuře a Domu zahraničních služeb (internetové stránky www.dzs.cz).

Anglické jazykové testy

Na stránkách www.toefl.org lze získat informace o jazykových testech z angličtiny, cena zkoušky se pohybuje okolo 100 USD. Na Britské radě lze získat Cambridge Examination a Certificate of Proficiency in English.

Francouzské jazykové testy

Ve francouzském jazyku lze získat DALF neboli Diplome approfondi de langue Françoise. Přihlášky se podávají na Francouzském velvyslanectví v Praze.

Německé studium

Pro některé německé univerzity lze složit zkoušku Zentrale Oberstufenprüfung. Zkouška se skládá na Goethe Institutu v Praze.

4.5.2 Erasmus

Historie

Program, který vznikl v roce 1987 v rámci Evropské unie za účelem mezinárodní mobility vysokoškolských studentů, spotřebuje ročně více jak 50% prostředků programu Socrates. Pobyt pro studenty se uskutečňuje zpravidla v délce 3-12 měsíců formou studijního pobytu či pracovní stáže. Erasmus patří do programu celoživotního učení (Life Long Learning Programme-LLP), v současnosti probíhá až 180 000 výměn studentů ročně, což představuje zhruba 4% evropských studentů. ČR se počtem 1, 54% objemu ročních výměn studentů řadí na 3. místo v Evropě (údaje z roku 2011). Celkový počet výměn se pohybuje okolo 1 850 000.

Země, které se účastní programu Erasmus:

Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie, Island, Lichtenštejnsko, Norsko

Kandidátskou zemí je Turecko.

Podmínky účasti v programu Erasmus na ČZU jsou:

- studium akreditovaného bakalářského, magisterského nebo doktorského oboru
- studium minimálně 2. ročníku denního, kombinovaného či distančního studia
- student musí být občanem ve státě účastnícím se Erasmu nebo zde mít trvalé bydliště
- v případě navazujícího magisterského studia je možné vyjet pouze na letní semestr.

Stipendium

V případě absolvování programu Erasmus student dostává měsíční stipendium, které je uvedené v tabulce. (uvedené částky jsou k letošnímu roku). Stipendium je paušální částka, která se připisuje studentovi každý měsíc na účet, avšak nehradí veškeré poplatky, je to pouze příspěvek na stáž či studium v zahraničí. Vypočítává se v eurech. Její výše je přímo úměrná délce pobytu (stáže) a přiděluje ji studentova domovská instituce. Minimální délka pobytu jsou 3 měsíce, podepisuje se finanční dohoda. V případě přerušení studia do tří měsíců se musí vrátit stipendium celé. Finanční podpora v případě zkrácení pobytu ze začátku (konce) studia se vypočítává takto:

- 1 až 7 dnů: nulová finanční podpora
- 8 až 20 dnů: ½ finanční podpory na měsíc
- 21 až 30 dnů: celá finanční podpora na měsíc

V případě prodloužení pobytu záleží na domovské instituci, zda studentovi přidělí stipendium. V případě zkrácení pobytu se finanční dohoda řeší dodatkem.

Výše stipendia je studentovi oznámena před začátkem studijního pobytu. První částku obdrží student ještě před odjezdem. Student v zahraničí neplatí žádné poplatky za studium, využívání učeben, vyjma drobných poplatků za členství, fotodokumentaci apod.

Jakou univerzitu si zvolit?

Instituce účastníci se programu Erasmus vydávají každoročně seznam partnerských škol, kam je možné vycestovat (viz příloha). U každé instituce jsou uvedené internetové stránky, usnadňující výběr partnerské univerzity, avšak důležitým parametrem je také obor studia. Student je povinen získat alespoň 30 kreditů za semestr. U každé univerzity jsou také uvedeny předměty (viz příloha) a počet kreditů, který lze za jeden každý předmět získat. V případě, že nepřiveze daný počet kreditů, můžou mu být předepsány náklady za pobyt k úhradě. ČZU má uzavřených cca 60 smluv s partnerskými školami.

Dokumenty

Přihláška ke studiu v programu Erasmus se podává již v předcházejícím semestru. K přihlášce, která se na ČZU vyplňuje přes internetové stránky www.student.czu.cz, se přikládá strukturovaný životopis a motivační dopis. Každý přihlášený musí projít vstupním pohovorem, na základě kterého jsou vybráni vhodní kandidáti. Pohovor se uskutečňuje v zahraničním jazyce, podle předpokládaného studia. Výsledky se vyhláší do 7 dnů.

V případě úspěšného absolvování pohovoru je třeba vyplnit Learning Agreement, Student Application Form, Transcript of records a Finanční dohodu. V Learning Agreement se uvádí, kolik kreditů bude mít student za jednotlivé předměty, nezáleží tedy na počtu předmětů. Cizí jazyk může být vybrán jen jeden semestr. Transcript of records na ČZU podepisuje vedoucí katedry mezinárodních vztahů (dr. Černý). Je potřeba dodržet termíny přihlášek, které vydávají univerzity. V případě pozdního zaslání přihlášky může být student odmítnut. Přihláška se odesílá v tištěné formě (občas je vyžadována elektronická podoba). Průvodní dopis obsahuje dotaz na ubytování. Learning Agreement a Student Application Form se posílají podepsané zpět (jedna ze dvou kopií).

Následuje předání podepsaného Learning Agreement a Student Application Form na zahraniční oddělení rektorátu a podpis Finanční dohody ohledně stipendia. Samozřejmě je zažádat o individuální studijní plán.

Vrácení zpět

Každý student musí předložit:

- Potvrzení o délce pobytu, které slouží k potvrzení délky pobytu a tak i schválení stipendia.
- Potvrzení o vykonaných zkouškách v zahraničí
- Závěrečnou zprávu (píše student)

Při navrácení je nutné vyplnit Žádost o uznání předmětů a kreditů ze zahraničí. Proděkan pro mezinárodní vztahy uznává volitelné předměty, státnicové předměty uznává grant předmětu.

Pracovní stáže

Pracovní stáž se zpravidla uskutečňuje v podniku, škole či výzkumném středisku, trvají od 3 do 12 měsíců. Práce bývá na plný pracovní úvazek a student neplatí žádné organizační poplatky, není potřeba sepsat bilaterální dohodu.

Financování stáže

Student měsíčně obdrží paušální částku, která je mu připsána na účet. Výše stipendia je různá podle země, je možné vycestovat i jako tzv. zero-grant student. Tato situace nastane v případě, že vysílající instituce již nemá prostředky na financování stipendia (při prodloužení studia o další semestr).

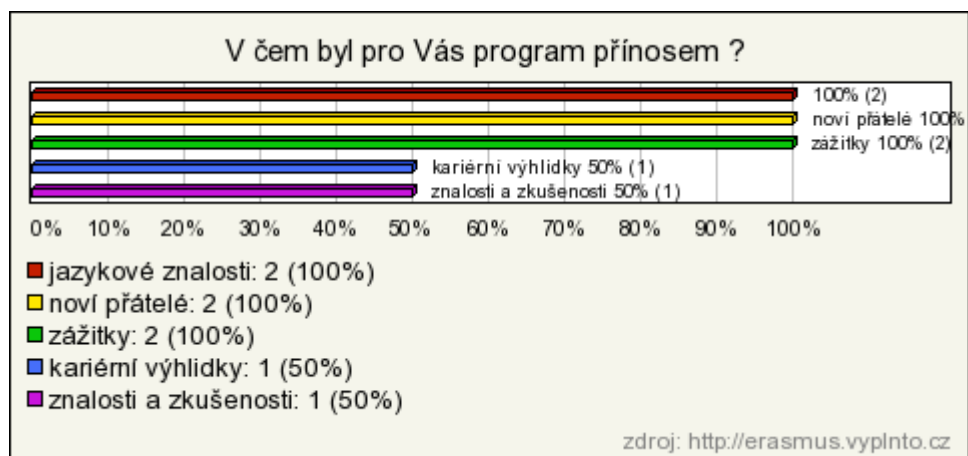
5. Analýza programu Erasmus

V první části bych se chtěla zaměřit na studenty, kteří zahraničí pobyt přes Erasmus již absolvovali. Co se jim tam líbilo, zda jim vyhovovala výše stipendia a zda by se chtěli vrátit na to samé místo.

V druhé části bych se pak chtěla zabývat důvody, proč mají studenti zájem o program Erasmus, co je pro ně motivující pro pobyt v zahraničí, zda se chystají vycestovat a do jaké země.

Třetí část bych chtěla věnovat vzdělávacímu systému, jak by se dal zlepšit, co je na zahraničním systému lepší a co by bylo možné aplikovat i na systém v ČR.

Dotazníku s otázkami na Erasmus se zúčastnilo 42 lidí. Většina oslovených je studující, čemuž odpovídá udaná věková hranice 20-25 let, do které se vešli všichni zúčastnění. Z dotázaných odpovídalo více žen, až 66,7% , což odpovídá 28 hlasům. Na otázku, zda zúčastnění byli někdy v zahraničí přes Erasmus, odpovědělo 4,7% ano. Myslím, že v této otázce hraje roli věk dotázaných, který se nejvíce pohybuje okolo 22 a ročník studia, většina studentů zahraniční studium teprve plánuje. Nicméně první člověk navštívil Portugalsko, druhý Nizozemí a pokaždé na půl roku. Škola zkracovala programy z ročního pobytu na půl roku kvůli dotacím. Portugalsko je oblíbenou destinací, protože se spousta mladých lidí učí španělsky, není tam draho a málo kde se nabízí tolik kulturního vyžití jako právě v Portugalsku. Nizozemí je zase zemí květin, větrných elektráren, umělců a milovníků cyklistiky. Mnoho mladých lidí, nové zážitky a toulavé uličky dokážou jistě upoutat nejednoho návštěvníka Portugalska i Holandska. Na obrázku na další straně můžeme vidět odpovědi na otázku, v čem byl Erasmus nejvíce přínosný. Největším lákadlem zůstává pro „Erasmáky“ jazyková znalost, jak mi napověděla další otázka. Studenti, co navštívili zahraničí přes Erasmus, říkají, že se jim tam líbilo a chtěli by se vrátit. Dokonce by jim nedělalo problémy v zahraničí bydlet.



Obrázek 2: Přínos programu

Jestli se chystají studenti do zahraničí, odpovědělo 14 dotázaných ano, 26 dotázaných ne. Do zahraničí je vedou nejvíce jazykové dovednosti a zážitky. Oba tyto faktory získali až 81%. V těsném závěsu jsou znalosti a zkušenosti, které získali 68,8 %. Noví přátelé jsou důležití pro zhruba polovinu a osamostatnění pro 37,5%. Nejméně důležité jsou kariérní vyhlídky. Nejvíce lidí by chtělo vycestovat na půl roku, hned za tím na tři měsíce a nejméně na rok. Tento trend odvozují od současně poskytovaných programů a jejich délky. Pobyty na 3 měsíce můžou posloužit právě jako dobrá zkušenost, roční pobyt se dotázaným zdá nejspíš příliš dlouhý. Sama bych volila také půl roční pobyt, a to zejména i z finančních důvodů.



Obrázek 3: Počet zahraničních pobytů

Na další stránce můžeme vidět graf, jaké destinace jsou oblíbené nebo kam by se studenti chtěli podívat. Jednoznačně největší podíl získává Španělsko. Přivádí mě to k zamyšlení, proč právě Španělsko. Důvody budou velmi podobné jako u Portugalska s možností návštěv více kulturních památek, mnoho písčitých pláží, seznámení s lidmi různých národností a dobrá dostupnost z ČR. Tato fakta potvrzují i průzkumy týkající se dovolených. Španělsko je jedna z nejoblíbenějších destinací. Nový Zéland je sice nákladnější oproti Španělsku, ale pro mnoho mladých lidí nejspíš tato neznámá krajina vypadá velmi lákavě. Na Nový Zéland by ovšem studenti nemohli již vycestovat přes Erasmus, ale přes jiný typ programu. Za zmínku stojí Švédsko a Finsko, které lákají na velmi dobrý vzdělávací systém a Velká Británie, která je pro ČR stále velkým politickým vzorem v popředí Evropské unie.



Obrázek 4: Destinace

Co je pro studenty motivující při návštěvě zahraničí jsem se dozvěděla v další otázce. Stejně jako u studentů, kteří program již absolvovali, zůstává největším lákadlem jazyková znalost. Na stejné úrovni, se 13 hlasy, se umístili zážitky, které jsou důležité pro rovnováhu mezi studiem a volným časem. Znalosti a zkušenosti jsou důležité pro jedenáct dotázaných, noví přátelé jsou neopomenutelní pro 8 zúčastněných a pro 6 odpovídajících je podstatné osamostatnění. Téměř většina (57%) by chtěla vycestovat na půl roku, na 3 měsíce 25% a na rok 18%.

Velice důležitá a zajímavá je otázka stipendií. Představa o výši stipendia se velmi různí. Ti, co program Erasmus absolvovali, by si představovali na základní potřeby mezi 4.000 až 15.000,- Kč na měsíc, což je hodně značný rozdíl. V letošním roce by podle tabulky stipendií připadlo studentovi v Portugalsku na měsíc 8.652,- Kč a studentovi v Nizozemí by pak mělo připadnout 11.246,- Kč za měsíc. Ti, kteří chtějí vycestovat, mají představu o dolní hranici stipendia na 2.500,- Kč a horní na 25.000,- Kč. Ve skutečnosti dolní hranici

stipendií představuje Bulharsko s 5.537,- Kč, horní hranici Velká Británie s 14.284,- Kč. U horní hranice se představa značně liší od skutečnosti. Naopak u dolní hranice mě překvapila skromnost, kdy skutečnost je vyšší než představa. Jistě je těžké určit optimální výši stipendia, když jsou prostředky pro určitý počet studentů omezené a zároveň stipendium musí studentovi pokrýt určité náklady. Samozřejmě se u Erasmu počítá, že nějaké peníze dostanou studenti i z domova. Žít jen ze stipendia by bylo velmi náročné. Nejvíce reálný se tak jevil odhad 8.000,- až 10.000,- Kč, který dostal dohromady 5 hlasů. Za hranicí reálnosti se ocitli částky nad 20.000,- Kč.



Obrázek 5: Délka pobytu

Ve třetí otázce se budu soustředit na vzdělávací systém ČR. Na otázku, co by se mohlo zlepšit na vzdělávacím systému ČR, odpověděla většina, že by chtěla změnit přístup učitelů, zaměřit výuku víc do praxe, zlepšit technické zázemí a zvýšit hodinovou dotaci jazyků. S výukou více do praxe nesouhlasím, právě teorie naučí člověka myslet, kdybychom se učili pouze praxi, nebudeme muset za chvíli studovat. S technickým zázemím souhlasím a jazykovou vybaveností také, ale s technickým vybavením souvisí finanční prostředky. Stejně tak uznávám názor o snížení počtu soukromých škol.

Vzdělávání takhle začíná ztrácet na významu a na trhu práce vzniká přebytek pracovních sil. Stejně tak soukromé školy budou mít za chvíli problémy s naplněním kapacit. Kvalita školy se projevuje i ve vědecké činnosti, která u soukromých škol chybí. Na zlepšení kontaktů se zahraničními univerzitami se neustále pracuje a vztahy se zahraničím se i díky Evropské unii pohybují kupředu. Zahraniční profesori jsou pro studenty jistě zajímavé zpestření, nicméně si nemyslím, že by byli nutně potřeba na většinu předmětů. Na specializovaných školách s rozšířenou výukou se pohybuje větší množství zahraničních profesorů, takže výuka se zahraničními pedagogy je myslím zajištěná celkem dostatečně. Větší zaměření na individuálnost není potřeba, naopak je lepší podle mě pro studenty, když se musí sami snažit a nacházet východiska. Nutí je to přemýšlet a to je podstata učení. Když bychom se chtěli zaměřit individuálně na studenty, stálo by to víc prostředků a nemělo by to výsledky. Koneckonců, pro ty, kteří mají zájem o vzdělávání v určitém oboru, existuje dnes mnoho příležitostí včetně doučování a spolků, kde se na studenta můžou individuálně zaměřit. Týmová spolupráce již probíhá v hodinách na spoustě škol, i na ČZU.

Co je lákavého na zahraničním vzdělávacím systému, nebo proč si lidé myslí, že je zahraniční systém vzdělávání lepší, se vyskytly odpovědi jako kvalita výuky, zaměření do praxe, praktické úkoly, moderní vyučovací metody a možnost studentů vyjádřit svůj názor. Moderní vyučovací metody jsou závislé na množství poskytnutých prostředků, i když musím říct, že v poslední době se české školy výrazně modernizují nejen v pomůckách, ale i inovativních způsobech výuky a modernějších učebnách. Pravda je, že v zahraničí jsou mnohdy vyučující k názoru studentů liberálnější, avšak se zvyšujícím se nátlakem a agresivitou studentů, je těžké nechat je projevat svůj názor. Vždycky by měl být zachován určitý respekt k autoritám, když se kantor začne stávat kamarádem pro studenty, prolomí to hranice a studenti pak můžou ztratit pojem, kde je ještě slušnost a kdy už si dovolují moc. Praktické úkoly jsou taky velmi důležité, studenti zapojují mozkové závity a nechodí do školy jen „odpočívat“.

Způsobů, jak posunout české školství kupředu je hned několik. Vyjmenovala jsem ty nejdůležitější, na které by se měl klást větší důraz.

Humanizace – Odpovědnost inteligence při řešení nově vznikajících problémů narůstá.

Výchovná funkce – Kultivovaní studenti, kteří mají příklad v pedagogovi, mají lepší morální principy a etiku

Samostatný tvůrčí přístup – Schopnost řešit problémy v oboru specializace a schopnost přijmout důsledky za svá rozhodnutí

Schopnost přizpůsobit se – Reagovat na změnu vnějších podmínek, např: technologických.

Ekonomizace vzdělávání – Nacházet nová řešení mezi omezeností zdrojů financování a neomezenými potřebami.

System a řád – Zavedené mechanismy brání přebytečnému plýtvání, které na pracovníky působí znechucením.

6. Závěr

Skutečnost, že děti z chudých rodin mají lepší studijní výsledky a naopak z bohatých rodin horší studijní výsledky se nedá globalizovat, ale z větší části vychází z průzkumů. Domácí prostředí zůstává stále nejdůležitějším faktorem a hned za ním se nachází prestižnost povolání rodiče. Je logické, že děti právníků a lékařů jsou chytřejší než děti vyučených lidí. Snaha o participaci studentů napomáhá zlepšení příležitosti ke vzdělání a právě participace je ovlivněna inteligencí a snahou žáka. Způsoby řešení a jejich dodržení, které jsem vyjmenovala v závěru praktické části, by měli pomoci ke zvýšení efektivity a výsledků ve vzdělání. Kvalita vzdělání je přímo závislá na systému a řádu, plýtvání je zpětným chodem. Množství výdajů na žáka není směrodatné, studie prokázali, že zvýšení nebo snížení působí v různých zemích různě. Platy učitelů jsou velkou motivační složkou, související se vzděláním, ostatně o tom svědčí i věta uvedená v knize Analýze vzdělávací politiky: „*Upoutat, dále vzdělávat a udržet úspěšné učitele*“. Jestli je faktor platy učitelů důležitý i pro budoucnost zůstává otázkou. V době rychle se rozvíjejících technologií, E-learningu a virtuální reality nemůžeme vědět, nakolik bude lidský kapitál potřebou zítřka. Unifikace, modernizování, prostupování nových technologií, elektronické pomůcky, vznikající tablety a elektronické knížky dávají školství nový rozměr, u kterého zatím nedokážeme s jistotou určit důsledky, klady a zápory vyplývající z pokroku.

Vzdělávací programy coby podpůrná složka vzdělání rozšiřují obzory, vylepšují kvalitu přípravy absolventa, přidávají nové kontakty, přispívají k jazykové výbavě i schopnosti osamostatnění. Pro vzdělání a zejména u vysokých škol je celkem klíčová myšlenka, že je určitým nákladem na úkor osobního času. Pět let studia na Karlově Univerzitě či Vysoké škole ekonomické způsobuje nedostatek času v osobním životě. Myslím si, že účelem a předmětem studia by neměli být pouze znalosti, ale zároveň schopnost si v hlavě srovnat, jaké jsou priority a co bychom do budoucna chtěli. Jedinci, kteří jsou příliš nadšení pro určitý obor, ztrácí časem smysl pro realitu, nechávají se unést a je pro ně potíž zvládnout elementární životní úkony. Avšak výjimečnost těchto lidí je nezaměnitelná a právě oni jsou strůjci pokroku a budoucnosti.

Tak, jak vzdělávání nabírá ve společnosti čím dál větší vážnosti a zvyšuje se jeho význam, se v nás probouzí lenost. Lidé postupem času vyměnili vesnická obydlí za multikulturní město a holínky za oblek. Ze studovaného doktora na jednu vesnici se potřeba společnosti zdvihla na jednu nemocnici pro danou oblast s analytickým dělením na oddělení podle zaměření. V tomto případě se stává pokrok kladem. Ovšem vyměnit holínky za oblek, který předepisuje společenská etiketa, zavřít se do malého prostoru panelákového bytu, kam nemůžou vnější vlivy a zapojit klimatizaci už takovou výhrou není. Imunita člověka se začne přizpůsobovat jednodušším podmínkám a pokrok jde v tomto případě zpět. Ne nadarmo se říká, že všeho moc škodí. Trefné myšlenky od Jana Ámose Komenského velice pěkně vystihují ideální přístup ke vzdělání, který je i pro mě stále inspirativní. Technika sice přináší velké možnosti, přesto jsem větším příznivcem starších metod. Provázanost systému a jeho jednoduché ovládání je nepostradatelný pro spoustu firem, ovšem stačí jedna chyba a systém se zhroutí.

7. Použitá literatura

BRDEK, M. a VYCHOVÁ, H. Evropská vzdělávací politika, Praha, Nakladatelství ASPI Publishing, 2004, 241 s. ISBN 80-86395-96-0

MAREK, D. a BAUN, M. Česká republika a Evropská unie, Brno, Nakladatelství Barrister and Principal, 2010, 1. vydání, s. ISBN 978-80-87029-89-3

ROVNÁ, L. Průvodce studenta Evropskou unií, Praha, Vydal Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. ISBN 80-85864-80-0

Kolektiv autorů, Analýza vzdělávací politiky, Praha, Vydal Ústav pro informace a vzdělávání, 2003, s. ISBN 80-211-0464-3

KELBLOVÁ, L. a kolektiv, Čeští žáci v mezinárodním srovnání, Praha, Nakladatelství Tauris, 2006, s. ISBN 80-211-0524-0

ŠRÉDL, K. Znalostní ekonomika a vzdělávání, Praha, Česká zemědělská univerzita, PEF, 1. vydání, 2010, s. ISBN 978-80-213-2039-0

VOMÁČKOVÁ, H. České vysoké školy a veřejné finance, Ústí nad Labem, Nakladatelství Studia Oeconomica, 2002,

WALTEROVÁ, E. a JEŽKOVÁ, V. Žijeme v Evropě, Praha, Vydala Univerzita Karlova, 2000, s. ISBN 80-7290-022-6

BROŽOVÁ, S. a kolektiv, The education systém of the Czech Republic, Vydal: Ústav pro informace a vzdělávání, 2006, ISBN 80-211-0505-4

Brožura zahraniční mobility, Praha; Česká zemědělská univerzita, 2012. s. 69; Dostupná z WWW: < <http://www.pef.czu.cz/cs/?r=470&i=1204> >